

HET GENTS KERKEPAD (Vervolg)

O.L.VROUW SINT-PIETERSKERK - Sint-Pietersplein

De geschiedenis van de O.L.Vrouw Sint-Pieterskerk kan moeilijk los gezien worden van die van de Sint-Pietersabdij, van wie ze oorspronkelijk de abdijkerk was.

De stichting van de Sint-Pietersabdij door Johannes, een vriend van de H. Amandus, dateert uit het derde kwart van de zevende eeuw.

De eerste kerk was toegewijd aan de H.H. Petrus en Paulus.

Reeds in het begin van de achtste eeuw had de abdij een zeker aanzien verworven.

Een eerste ontbinding van de abdijsamenleving vond plaats in 719 op bevel van Karel Martel die abt Celestius afzette op beschuldiging van collaboratie met de vijand, de Neustriërs. De bezittingen van de abdij verdeelde hij onder zijn vazallen.

Onder Karel de Grote werd de abdij in 811 heropgericht. Tijdens het abbatiaat van lekenabt Eginhart, benoemd door Lodewijk de Vrome, kende de abdij een korte culturele bloei. Eginhart was gelijktijdig abt van Sint-Pieters en van Sint-Baafs.

Twee keer verwoestten de Noormannen de abdij, een eerste keer in 851-852 en een tweede maal in 879. Ondanks alles kon ze zich tussen 879 en 892 blijven handhaven. Tot het midden van de tiende eeuw bleef ze het belangrijkste religieuze centrum van Gent, mede dank zij het verval van de Sint-Baafsabdij.

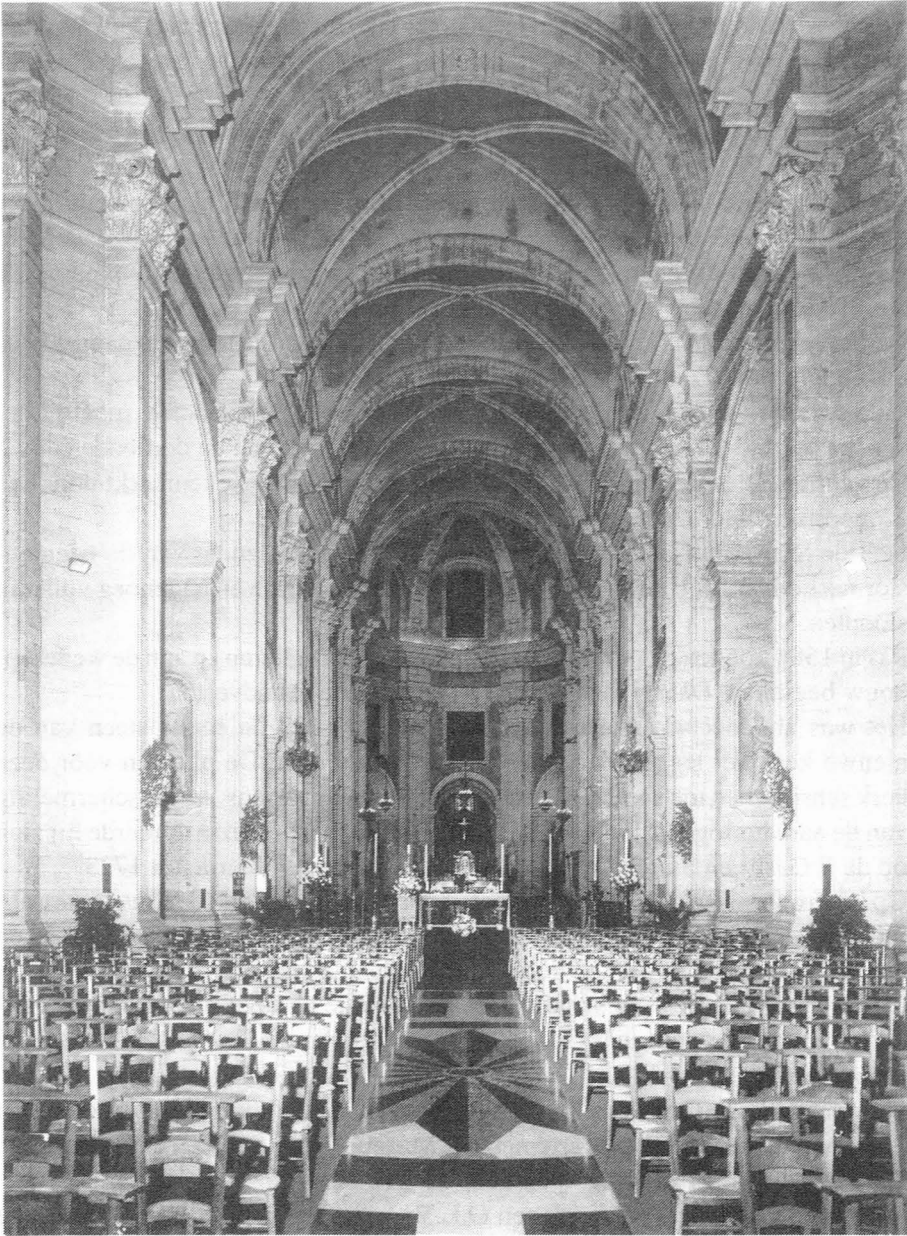
Vanaf 941 vond een vlugge heropbouw plaats die gepaard ging met een aantal hervormingen. Hiervoor konden de monniken beroep doen op de steun van de graven van Vlaanderen Boudewijn II en Arnulf de Grote.

In 975 wijdde Adelberon, aartsbisschop van Reims, de nieuwe romaanse kerk. Ze zou van dan af steeds meer aan belang winnen omdat, vooral tussen 1332 en 1792, de graven van Vlaanderen er de investituur ontvingen en velen er begraven werden.

Een brand teisterde de kerk in 1378.

O.L. Vrouw Sint-Pieterskerk.

O.L. Vrouw Sint-Pieterskerk.

Toen Isabella van Oostenrijk, koningin van Denemarken en zuster van Keizer Karel, in 1526 te Zwijnaarde stierf, werd ze in het koor begraven. Haar mausoleum werd tijdens de beeldenstorm en in 1796, tijdens de Franse bezetting, geschonden. In 1885 bracht men haar stoffelijke resten over naar Denemarken. Haar marmeren praalgraf bevindt zich nu nog tegen de muur van de rechterzijbeuk van de kerk.

Onder abt Gerard van Brogne en met de hulp van graaf Arnulf I nam de abdij de regel van de H. Benedictus aan.

De abten van Sint-Pieters bezaten zowel de geestelijke als de wereldlijke macht over het Sint-Pietersdorp, dat pas in 1796 bij Gent zou gevoegd worden. Het Sint-Pietersdorp strekte zich in grote trekken uit tussen de Ketelpoort, de Kortrijksepoort, de Walpoort en de Heuvelpoort.

De abdij bezat talrijke parochies en heerlijkheden in Vlaanderen, nabij Doornik en Rijsel, in Zeeuws-Vlaanderen en Engeland.

Eind twaalfde - begin dertiende eeuw kwam de abdij in financiële moeilijkheden, gevolgd door een religieuze crisis in het midden van de dertiende eeuw. De veertiende en de vijftiende eeuw daarentegen waren gekenmerkt door een economische bloei.

Ook de Sint-Pietersabdij ontsnapte niet aan de vernielzucht van de beeldenstormers die in 1566 en in 1578 de gebouwen plunderden en nagenoeg volledig sloopten.

Pas in 1584 konden de monniken naar hun abdij terugkeren en aan de wederopbouw beginnen. Daarbij hergebruikten ze de oude grondvesten.

Het was abt Joachim Arsenius Schayck die in 1629 de eerste steen van de nieuwe kerk liet leggen door bisschop Antoon Triest. De plannen voor deze kerk schrijft men toe aan Jezuïetenbroeder Pieter Huyssens, een beschermeling van de aartshertogen Albrecht en Isabella. Voor de plannen inspireerde hij zich op de Il Gesu- en Sint-Pieterskerk te Rome. De bouw duurde tot 1723.

Op het fronton van de kerkgevel plaatste men het wapen van de Sint-Pietersabdij: drie sleutels van goud, bekroond met mijter en kroon tussen kruis staf en zwaard, de symbolen van de dubbele macht van de abt.

Onder het Frans Bewind schafte men in 1796 de abdij af en werden de goederen verbeurd verklaard. Op 1 november dreven de Fransen de laatste 32 monniken uit hun abdij.

Door tussenkomst van Karel Van Hulthem werd de kerk van afbraak gered. Tot 1810 bracht men er het Departementaal Museum voor Schilderkunst in onder. Daarna stelde men ze terug open voor de eredienst.

Toen men in 1799 de nabijgelegen O.L.Vrouw-parochiekerk sloopte werd de abdijskerk als parochiekerk ingericht onder de naam van O.L.Vrouw Sint-Pieters.

Onder leiding van architect Van Driessche onderging ze in 1969-1972 een restauratiebeurt.

Een toch wel bijzonder verhaal van volksdevotie is aan deze kerk verbonden. In 1321 zaaide een pestepidemie dood en verderf te Gent. Een oud vrouwke uit de Brandstraat ontsnapte aan de gevreesde ziekte en schreef dit toe aan haar aanroeping van O.L.Vrouw. Ze beloofde ieder jaar een kaars te offeren. Sindsdien offert de gemeente van de Brandstraat elk jaar pestkaarsen in de kerk van O.L.Vrouw Sint-Pieters.

Nog tot 1960 kwamen de bewoners van die straat in processie met twee pestkaarsen. Ze waren telkens vergezeld van een symbolisch oud vrouwke.

De processie werd op die dag door de parochiegeestelijkheid aan de Blandijnberg afgehaald. Na 1960 verdween de processie en nu beperkt de plechtigheid zich tot een hoogmis waartoe de inwoners van de Brandstraat speciaal worden uitgenodigd. Naast de twee pestkaarsen van de gemeente van de Brandstraat offeren de parochianen van Sint-Pieters nog eens twee kaarsen.

Het interieur

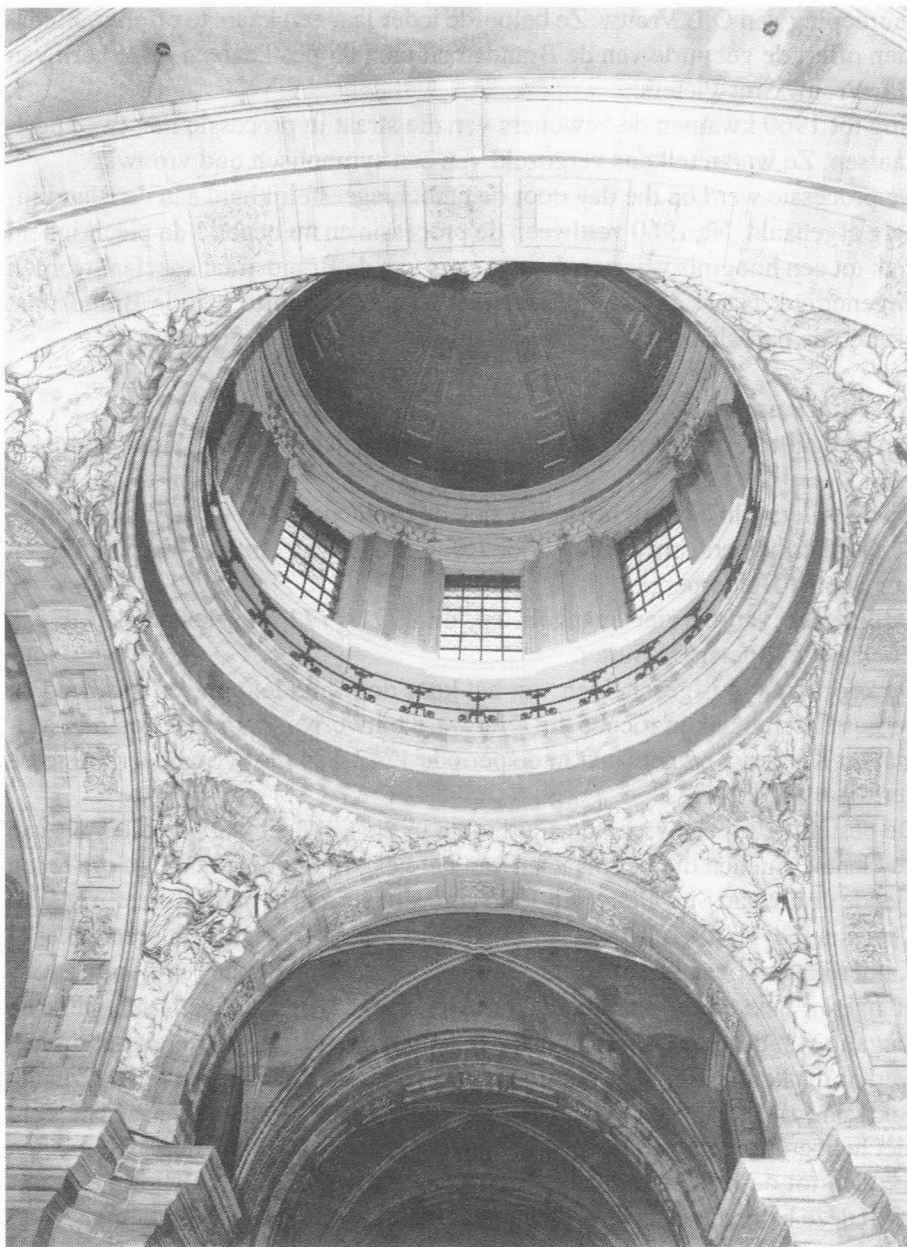
Het hoogaltaar, ontworpen door Valentin Vaerwijck en Oscar Sinia, stamt uit 1921.

Op de pijlers van de kerk bevinden zich de beelden van de twaalf apostelen en de vier kerkvaders, ontworpen door J.B. Gillis, Pieter Antoon Verschaffelt en Jan Baptist Helderbergh.

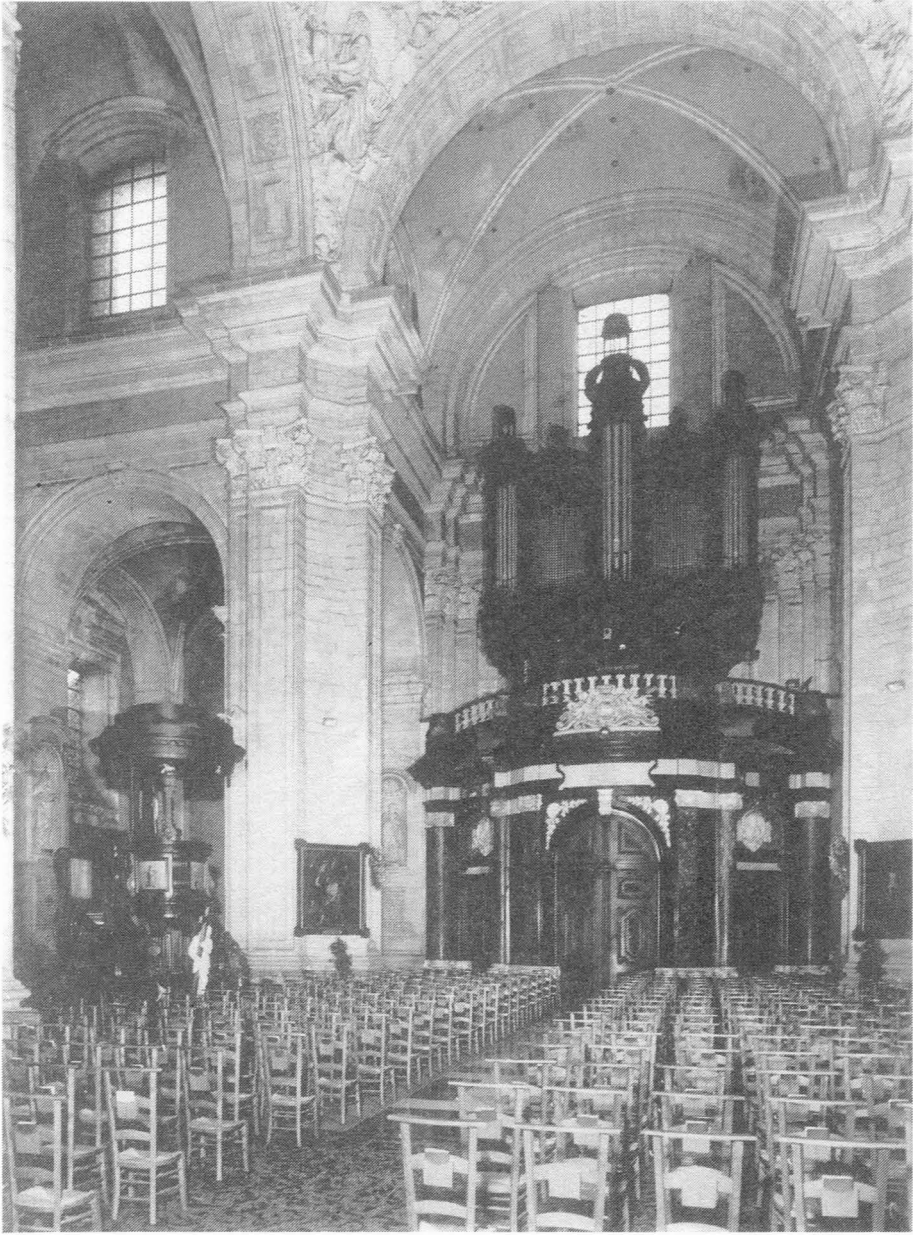
De beelden van de vier evangelisten, uit 1771-1772, zijn het werk van Jan Boeksent en Pieter De Sutter.

De kooromgang is gescheiden van het koor door middel van een gesmeed en verguld ijzeren hek in rococostijl. Het werd ontworpen door meestersmid Maniet uit Kamerijk en gemaakt in de periode 1742-1748. Abt Standaert bestelde het.

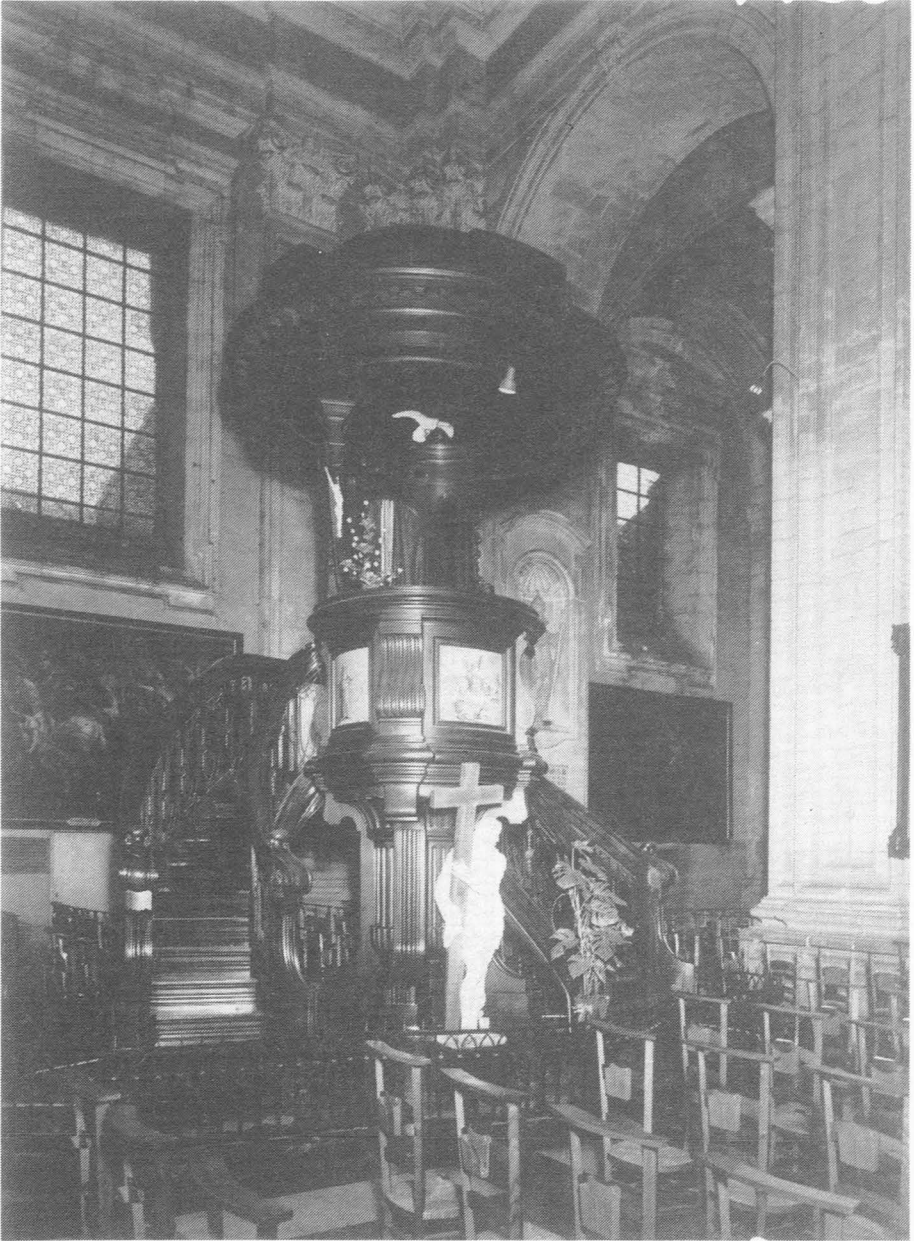
De bestelling bij een vreemde smid lokte in die tijd heel wat protesten uit van de Gentse smeden die het plaatsen van het hek wilden beletten. Om die reden diende de abt van Sint-Pieters in 1745 een verzoekschrift in bij Keizerin Maria-Theresia. Hij schreef: "Drie jaar geleden is er met Sr. Maniet, slotenmaker te Kamerijk, een overeenkomst afgesloten voor de levering van vijf balustrades of ijzeren hekken... de slotenmakers van de stad Gent maken zich sterk de toegang van deze hekken tot de stad te beletten omdat zij beweren dat dit een werk is dat kenmerkend is voor hun beroep, niettegenstaande het feit dat ze niet bekwaam zijn een dergelijk kunstzinnig werk te maken. Aangezien ze het recht niet hebben handelswaren tegen te houden, heeft de Remonstrant zich moeten wenden tot de heer Intendant de Fecherre van wie hij de toelating gekregen heeft deze balustrades in te voeren met verbod aan de gezegde slotenmakers dit te beletten. Daartoe zijn drie hekken ingevoerd en geplaatst. Maar aangezien er nog twee moeten aankomen en dat hij vreest dat de gezegde slotenmakers zullen trachten dit te beletten, richt hij zich tot Uwe Majesteit". Na deze briefwisseling kreeg de abt gelijk. Op 5 juli 1748 kreeg hij de toelating de hekken in te

O.L. Vrouw Sint-Pieterskerk.

O.L. Vrouw Sint-Pieterskerk. Het orgel.

O.L.Vrouw Sint-Pieterskerk. De preekstoel.

voeren. Ze kwamen de laatste dag van diezelfde maand te Gent aan. Maniet kreeg voor het totale werk 13.500 Franse ponden.

De oorspronkelijke marmeren koorafsluiting uit ca. 1782, ontworpen door architect J.B. Simoens, plaatste men in 1845, naar een idee van architect Lodewijk Roelandt, vóór de kerkingang.

Voor het orgel uit 1847-1848, gebouwd door Pierre van Petegem, bouwde J.J. Bogaert de orgelkast met beeldhouwwerk.

Heel wat kunstschatten gingen verloren tijdens de beeldenstorm en de Franse bezetting. Van de kunstwerken die zich nu nog in de kerk bevinden zijn er heel wat afkomstig uit de voormalige abdijgebouwen of uit de tijd toen het Departementaal Museum tijdens het Frans Bewind in de kerk was ondergebracht.

Thans bezit de kerk nog een aantal waardevolle schilderijen zoals "De zegepraal van de Eucharistie" en "De verheerlijking van de Eucharistie en de zegepraal van de Kerk", beiden van Th. Van Thulden. Het laatst vernoemde werk, uit de zeventiende eeuw, is afkomstig uit de Brusselse Jezuïetenkerk.

Van Jan Janssens is de "Bevrijding van de H. Petrus", uit de eerste helft van de zeventiende eeuw, en van Pieter Norbert van Reyschoot "De wonderbare visvangst" en "Christus en de blindgeborene", beiden uit de achttiende eeuw.

Jan Van Doorselaer schilderde "Het Laatste Avondmaal", "De Verrijzenis" tien episoden uit het leven van de H. Petrus en de "Torenbrand van de O.L. Vrouwkerk".

Gaspar de Craeyer is vertegenwoordigd door het doek "De schildknaap van Totila ontvangen door de H. Benedictus". Het schilderij siert het Benedictusaltaar, ontworpen door O. Henry.

Verder treffen we in de kerk nog werken aan van Nicolaas de Liemackere, J.B. Simons, P. Hals, Jan van Cleef, P. Thyssens, P. Van Avont en twee doeken afkomstig uit de Jezuïetenkerk van Ieper.

Het beeld "Christus-Verlosser", achteraan in de kerk, en de vier beelden tegen de pijlers van de absis die de vier deugden voorstellen - de Voorzichtigheid, de Rechtvaardigheid, de Sterkte en de Matigheid - zijn van J.B. Gillis.

Daarnaast bezit de kerk nog een gotisch beeld uit de zestiende eeuw van O.L. Vrouw-ter-Rive en een kruisbeeld toegeschreven aan Duquesnoy.

De kapel O.L. Vrouw-ter-Rive met een barokaltaar ontworpen door J.B. Cock, biedt onderdak aan een veertiende eeuws beeldje, de zogenaamde "Madonna van de Blandijn".

BIBLIOGRAFIE

- Gids van de Sint-Pietersabdij. Gent, 1976.
- Deseyn Guido: Gids voor Oud Gent. Antwerpen, 1984, p. 261/264.
- Van Overstraeten Jozef, Gerits Jan: Gids voor Vlaanderen, Antwerpen, 1984, p. 344/345.

- De Potter André: Geïllustreerde gids van oud Gent. Tielt, 1983, p. 155/161.
- Bouwen door de eeuwen heen. Inventaris van het cultuurbezit in België - architectuur - deel 4 nb - Stad Gent, p. 426/440.
- Van Remoortere Julien: Abdijengids. Tielt, 1990, p. 363/366.
- Inventaire Archéologique - Fiche nr. 290 - Het koorhekken van de Onze-Lieve-Vrouw Sint-Pieterskerk, in: Ghendtsche Tydinghen, 1992, nr. 3, p. 140/142.
- De Verloren Kost van de Sint-Pietersabdij, in: Ghendtsche Tydinghen, 1981, nr. 4, p. 214.
- Van Elslande Rudy: Jan Eebins (ca. 1345-1412), metselaar, beeldhouwer, architect en landmeter, in: Ghendtsche Tydinghen, 1991, nr. 3, p. 146/147.

David MAES
